

వీధివర్తిం దాంధ్రము - వీధివర్తి

శ్రీ.

శ్రీ సీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణేనమః

శ్రీ మదుత్తరరామచరిత్రము

హరికథ.

తిరునగరి శేషదాసుచే రచియింపబడి

ప్రకటింపబడియె.

మొదటికూర్పు 1000 ప్రతులు.

వలూరు,

శ్రీ కృష్ణా మాద్రాక్షరశాలయందు ముద్రింపబడియె.

శ్రీ వేమన గ్రంథాలయము,
తెలంగాణ.

కాపీరైటు]

[వెల రు 0—8—0.

Ci^e

శ్రీమద్రామాయ

TPLF 151B 1467

శ్రీః.

శ్రీ సీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీ మదుత్తర రామ చరిత్రము

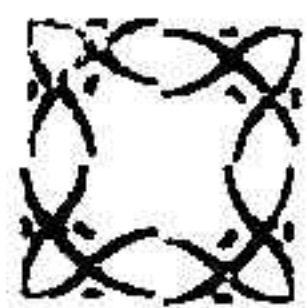
హరికథ.

ఇది

తిరునగరి శేషదాసుచే రచియింపబడి

ప్రకటింపబడియె.

మొదటికూర్పు 1000 ప్రతులు

ఏ లూ రు ,

శ్రీ కృష్ణా ముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రింపబడియె.

శ్రీ శేషదాసు గ్రంథాలయము,

1928

కాపీరైటు]

[వెల రు 0—5—0.

శుభమస్తు.

సీ॥ వేముసానికులాబ్ధి ♦ సోముడౌ యాలచ్చి
 రెడ్డి సద్భక్తుడే ♦ లేమతండ్రి
 జలజాక్షపాద సం ♦ సక్తచిత్తాబ్జయా
 గవరమ్మయే రామ ♦ కన్నతల్లి
 ఘనవదాన్యండు వేం ♦ కట్రామరెడ్డికే
 యతివతలంప న ♦ ధాంగలక్ష్మి
 యేయమహ్నాదయాబ్జ ♦ మింసిరాహ్నాదయార
 విందభానునినామ ♦ మందెనిల్పు

గీ॥ నట్టి సజ్జనసంఘ పా ♦ దాబ్జసేవ
 నామతియు, గుణవతియు, నౌ ♦ భీమిరెడ్డి
 లక్ష్మీనరసమ్మ ననయము ♦ రామమూర్తి
 పూర్ణ శశ్వత్కృపామతి ♦ బోచుఁగాత॥

ఉ॥ శ్రీనిలినాక్షపాద సర ♦ సీరుహముల్ గడు భక్తిఁగొల్పు ! సు
 జ్ఞానులసేవసల్పు ; బుధ ♦ సత్తములంగనినంత వారి నెం
 తేనియు నాదరించు ; గణి ♦ యింపగఁ జాలిన వామనేత్ర; ల
 క్ష్మీనరసమ్మ; యాయమను ♦ శ్రీరఘుగాముఁడుపోచుగావుతన్॥

ఉ॥ ఒప్పుగ మత్ప్రణీతమగు ♦ యుత్తరరామచరిత్రమెల్ల నే
 ర్పొప్పుగఁ జక్కగావినిన ♦ యుత్తమురాలగు యీమెయెంతయున్
 జప్పన ముద్రణమ్మనకు ♦ సాయమైనరెచ్చ ధనమ్ము సంతతం
 ఒప్పుర మేశ్వరుండు సుగు ♦ నాథుడు రాఘవఁడోమునీయమన్॥

ఇట్లు,

ప్రగడవరము, }
 12—9—28.

తిరునగరి శేషదాసుడు,
 ఏలూరు.

శ్రీశ్రీరామానుజాయనమః,
శ్రీలక్ష్మణాయనమః,
శ్రీరామసహాయం.

శ్రీ మతేరామానుజాయనమః.

ఉత్తర రామ చరిత్రము.

హరికథ.

శా॥ శ్రీరామాహృదయాంబుజార్కః ; సుజనం శ్రేణీ సురానోకహః
క్షీరాంభోధి శయాన! భస్య! త్రిజగం ద్వేయాచ్ఛచాదిత్ర సం
సారాంభోనిధి పోత! చండకర వం! శక్తిరవారాశి రా
కారాజోపమ! రామచంద్ర! మునిరం తానక్ష! భవ్యాత్మకా!!

యమునాకల్యాణి చతురశ్రగతి.

ప॥ జయజయ వాహిమాం శ్రీరఘురామా | జయజయభక్తమనో
భీష్టధామా, జయజయ భానుకులాంబుధిసోమా | జయజయ తాగ
కనామ శ్రీరామా॥

మి॥ జయతు జయతు యాదిమన్యాంతరహిత | జయతు జయతు
సచ్చిదానందరూప, జయతు జయతు యరిషడ్వర్గరహిత | జయతు
దుష్టనిగ్రహభూప॥జ॥

చ॥ దూరీకృతభవవార, త్రిభువనా | ధారా పారా వార గభీరా
సారరహిత సంసారనిమగ్నుల | జేరి బ్రోవకుంట నీకు మేర,

మి॥ క్రూరదనుజసంహార సుందరాం కార శరీరాన్వేష్యావిహార,
సారసాక్ష, కౌస్తుభమణి వక్షః | సాధుపక్ష, శేషదాసరిక్ష॥

ఉత్తరరామచరిత్రము హరికథ.

ఖరహరప్రియ చతురశ్రగతి.

ప॥ భూజాతా కృపతో మమ్ము | బోవగవే రావే,
అ॥ రాజబిడౌజుడౌ శ్రీ | రామునిప్రియ, భామిని॥ భూ॥
చ॥ తల్లిరో నీవు భూభార | మెల్లదీర్చ యవతరించి,
మెల్లదుండౌ రావణుచే గడు | బాములంబడి శుదకు భక్తుల,
మి॥ నెల్లగానినట్టి జననివీవని | యుల్లమందు నమ్మియుంటి పావని,
కల్లగాదు శేషదాసునేలెడి | కామజనని నిజదాసపోషిణి॥ భూ॥

కం॥ అరయ విపదాధకారము

సరఁగున విరియింపజాలు ♦ సత్యంబు, మహా
ద్వరయశమాఁగూర్పు, నిజ, ము
త్తరరామచరిత్రమే, ని ♦ దర్శనము మహిన్॥

ధన్యాసి-మంజరి.

- (1) రవికులసోముండగు శ్రీరాముడు | రావణాద్య సురవరుల,
బవరంబునఁ బరిమార్చి నీతఁగాని | బ్రమదమందాచునుఁ గప్పల॥
(2) మెటచుకొని విమానమెక్కి | వినువీధిని జనుదెంచి,
పంటవలఁతికి నాటపట్టగు స్వ | పట్టణమున కరుదెంచి॥
(3) సిరిమీఱగ పట్టాభిషిక్తుడై | శ్రీరాముడు తమకొఱకు
పరిపరివిధముల శ్రమలకోర్చిన | భక్తులైన ప్లవగులకు॥
(4) బహుమానంబులనిచ్చి యంతట | నృపమానసుతునిఁగాంచి,
సహజ ధైర్యమునవీడి చింతించు | స్వామిమోముఁ బరికించి॥

న॥ నాథా యిట్టి విపరీతంబేలయను నీతఁగాంచి రాముఁ
డీట్లనియె.

సీ॥ పంపాసరోవర ప్రాంతంబునఁగాంచి ♦ కపిరాజుతో మమ్ముఁగలిపె నెవఁడు
తనువువిసర్జించుతరినిముద్రికనిచ్చి ♦ నీప్రాణములు నాడునిలిపె నెవఁడు

బ్రహ్మస్త్రమునఁజిక్కి పరితపించెడువేళ ♦ మమ్ముఁ గాపాసిన
సూర్యుఁడెవఁడు
రణభూమిఁబడినలక్ష్మణునికై సంజీవి♦దెచ్చి కాచినమహాధీరుఁడెవ్వఁ

గీ॥ డట్టి యీ వాయుసూను మ ♦ దాత్మనదృశు
నమః, భక్తపవరుని ఋ ♦ణమనుదీర్పు
నమరునే నాధ్య! కోటి జ ♦న్మములకైన
యేమి బహుమానమిచ్చెదో ♦ యిమ్మ నీవె॥

వ॥ అని పలుక జానకి తన హస్తకమలంబుననున్న మాక్తిక
హారంబుఁ గరువలిసూనుని గళంబున వైవఁ గాంచి యాంజనేయుం
డిట్లనియె.

కీరవాణి-చతురశ్రగతి.

ప॥ ఏలనమ్మ కోతికి | యీ మాక్తికహారము

అ॥ కూళయైన నా | కుం దగునటవే॥ ఏ॥

చ॥ జీవునకును మఱి దేవునకును భేద

నేవిధి గల్గెనో | పాపని తెల్పుచూ॥ ఏ॥

(2) అ॥ య పరబ్ర | హ్మంబున నెవ్వఁడో

కరుణఁగల్గియు నా | కెఱుఁగఁజెప్పమా॥ ఏ॥

ప॥ అని వందనంబొనర్చునెడ రామాజ్ఞఁ గైకొని జానకి
సర్వంబునుఁ దెలిపెనంత రామభక్తుండు సామీరి. గాంచి, వత్సా!
నీకు పరంబొసంగెదఁ గోరుమా యన నతండు కరంబులు మోడ్చి,

గీ॥ నను వరముఁ గోరుకొమ్మంటి ♦ రని ముదాల్చిఁ

దేలుచున్నాఁడ పరమ కృ ♦ పాలవాల!

నెల్లజగముల సృష్టింప ♦ నిమ్మనుజు

రామ! గుణధామ! శ్రీరామ! రామ! రామ!॥

వ॥ అనునంత రాముండిట్లనియె.

ఉ॥ నీమహిమంబు లెంతయును ♦ నిక్కము సన్నతి నేయజాలరా
 సోమముఖామరుల్ పరమ ♦ శుద్ధమనస్కుడ వింతెకాక ని
 ప్కాముడపిట్ట నీవడుగు ♦ కాక్ష గడుంగడు వోద్యమయ్యె నీ
 వేమి దలంచితో, తెనయ! యియ్యది రాజసప్యత్తియనాజమి॥
 వ॥ అనునంత పవమానసూతి యిట్లనియె.

తోడిరూపకము.

ప॥ ఇమ్ము రామచంద్ర నా మనో | భీష్టము సత్కరుణతోడ,
 అ॥ బమ్మదేవర దుర్మదాంధులఁ | పాపచిత్తుల యజ్ఞభ్రష్టుల
 మి॥ యిమ్మహిఁ గల్పించుటచే | యిన్ని శ్రమలు దేరకున్,
 యిమ్మాడ్కిన్ గల్గెగాన | నినకులవాని శిశుకా॥
 చ॥ ఆరయ సర్వప్రాణుల | యందు చరాచరములకున్
 శ్రీరామ ధ్యానమే సదా | జీవనముగ నొసఁగి నీమ,
 మి॥ కూరిమి భక్తులజేయఁగ | గోరైకలై జగదీశ్వర
 మాతాపక సర్వ బ్ర | హ్మాండముల సృజించుశక్తి॥ ని॥

వ॥ ఇట్లు పలుక రాముండు పరమానందమంది యట్లే యొసం
 గితి, కలియుగాంతమందు నీవు సృష్టికి ర్తవు కమ్మా యని యాజ్ఞానిడి
 వారి వారి నివాసముల కినిపి రాజ్యంబు పూజ్యంబుగా నేలుచున్న
 కొంతకాలంబునకు సీత గర్భవతి యయ్యెనంత రాముండు నొక్క
 దినంబున పత్నీసమేతముగా నసవిహారంబు నేయుచు,

గీ॥ అంత రాముండు జానకి ♦ నక్కఁజేర్చి
 శిరము నూర్కొని ముద్దాడి ♦ కరముబీరి
 బొజ్జ నిమురుచు విన్ను భూ ♦ పుత్రి యింక
 పితరులందరుఁ దనియుచు | రతులగతిని॥

వ॥ గాన నీ సత్సంతానంబుఁగాంచి నే ధన్యుండ నయ్యెద.
 గర్భవతియగు కాంతకు కోరైలు మెండని వింటిఁగాన,

ఉత్తర రామచరిత్రము హరికథ.

5

కమాచి-మంజరి-దిండి.

(1) కోరుమేదైన నిచ్చెద నొక | కోర్కె యో బాలా,
సారసాక్షి నీ మనమున | సంశయమేలా॥

(2) నీ మనోభీష్టంబుదెల్పు | నెమ్మితోడ,
కోమలాంగీ తీర్చెదఁ గడు | ప్రేమతోడ॥

వ॥ అనునంత పుడమిబుమత వినయంబున నిట్లనియె.

సీ॥ భళిర నాపున్నెమున్ వచియింప నలవియే ♦ కోరు కొమ్మంటివే,
కోర్కెయైన

విమలనూనీకటాక్ష మె పదివేలు నా ♦ కేమికావలెనింక రామచంద్ర
ఐన నేనొక్కటియడిగెదనిమ్మా! గ♦జములుసింహములుసర్పములునె
మఱులు కురంగముల్ పులులు పరస్పర ♦ ప్రేమమై వర్తింప వెలసిసకల

గీ॥ తరులతాగుల్మ సంశోభి ♦ తమ్ముగాగ
నెసగు మున్యాశ్రమమ్ముల ♦ కేగి మునిస
తులనుఁగని కథలన్నివి ♦ యెలమి నిన్ను
జేరి ముదమందుదాననో ♦ జీవితేశ॥

వ॥ అని పార్థింప రాముండంగీకరించి జానకీసహితంబుగా
నిజమందిరంబునకుఁ జనియె నంత నాసాయంసమయంబున నొక చాకి
వాడు భార్యంగొట్టుచు,

హిందుస్థాని ముఖారి-త్రిశ్రగతి.

ప॥ చాలుచాలు పాతకి ! నీ | జాడలెల్లఁ దెలిసెనే,

అ॥ మేలు మేలు నినుఁబోలిన | మేటిమాయలాడిఁగాన॥ చా॥

చ॥ పాపి నీవు బట్టలకై | పర్వతజని యింతసేపు

యేపగిందినుంటివె ఛీ | యిక నిన్ను నమ్మఁదగునె॥ చా॥

(2) స్త్రీలను నమ్ముట తగునె ? | చెనటీ ! నీతోటిపొందు,

చాలును మద్దహమువిడచి | జనుము నీదు ప్రియునిదరికి॥ చా॥

ఉత్తర రామచరిత్రము హరికథ.

వ॥ అని దూషించు భర్తనుగని యిట్లనియె.

ఉ॥ రాముడు, దుర్మదాంధుడగు ♦ రావణమోల వసించినట్టి యా
భూమిజమున్నుఁ జేకొనడె? మూర్ఖుడ సీదగు వ్యక్తిలేదె యా
స్వామికి సర్వలోకజన ♦ సన్నతశీలికి రాజమాళికి
యేమి దలంచితో జడుడ ♦ యీ దురితంబిక నిన్నుఁ గాల్పదే?

వ॥ యనుమాట లాలించి చాకి కోపించి భార్యంగని,

గీ॥ ఓపి పాపాత్మురాల! ఛీ ♦ యోసి తులువ!

మెట్టవేదాంతముల నెల్ల ♦ కట్టుమింక

వెట్టిరాముఁడు గనుకఁ దా ♦ పృథ్వీసుతను

చెట్టబట్టెను, వీడు ని ♦ న్ముట్టునటవే॥

వ॥ అను సమయంబున శ్రీరామ సేవకుండగు భద్రుండరు
దెంచి వారలఁగాంచి,

కామవర్ధని.రూపకము.

ప॥ శివశివ నీవెవడవురా | చెనటీ యిట కారులరువ

అ॥ భవహరుడగు రామునియెడఁ | బాపము గలదనుచుంటివి॥ శివ॥

చ॥ అజహరాదులెల్లమున్ను | యవనిజఁగని కరములెత్తి

భజనసేయలేదె భక్తితో | కుజనుడ యిటు ప్రేలఁదగునె॥శి॥

(2) చెఱసాలనువైతు మిమ్ము | శీఘ్రంబున నేడు జూడు

హరిహరి నీతారాముల | యందు నెపము లెన్నెదరే॥ శి॥

వ॥ అనుచు వారలఁ దోడ్కొనివచ్చి కారాగారంబున నునిచి
మారుసటి దినంబున రామునిఁగాంచి నమస్కరించి జరిగిన వృత్తాంత
మంతయు దెల్పిన రాముండు కటకటంబడి తన యంతరంగంబున నిట్లు
చింతింపందొడంగె.

నీ॥ ఏలేమకొఱకయి నీశ్వరుచావంబు ♦ వీరులుబెగడొంద విఱచినాడ

నేరామకొఱకయి ఘోరాటవిన్నల ♦ క్రూరవిరా ధునింఘాల్చినాడ

నేభామకొఱకయి లగలకపుల; రఁప్పించినాగరము, బంధించినాడ
యేరామకొఱకయి నెల్ల నేల్పులు మెచ్చు సరణిదశాన్యునిజంపినాడ

గీ॥ నట్టి సుస్వాత, సంపూత, ♦ యవనిజాత
లోకవిఖ్యాత, భక్తహృ ♦ లోల, వీత
పంకజసమాన సోవ్యాన ♦ పారిజాత
సీత ; విడనాడి ; యెట్లుందు ♦ భూతలమున॥

సింహేంద్రమధ్యమ-త్రిపుట.

ప॥ హరిహరీ యిక నేమిసేతు | నారడియయ్యె నా బ్రతుకు,
అ॥ పరమపావనియనుచు మున్ను | ప్రణతిసేయఁ రె యజహరాదులు
మి॥ నిరుపమానమగు యా సుగుణా | నివృత సుచరిత మహాపతివ్రత
అరయనిట్టి దుర్యశముగనుట | నౌరా రాదుర్విధిచేత॥ హ॥
చ॥ తనకు కష్టములొదిపు ననుచున్ | దలచి ప్రజలన్ బీడించుట
జననాథునకు ననర్హము | సాధ్యమైనన్ గాని యింక,
మి॥ జనకజనిప్పడడవులకుఁ ద | క్షణమంపవలెన్ గాని యింట
నునుపరాదు నుంచినదుర్యశ | మనుభవింపవలె కష్టముకష్టము॥ హ॥

వ॥ ఇట్లు విచారించి భద్రునిగాంచి నీవు లక్ష్మణునిఁ దో
డ్కొని రమ్మన నతండట్లు గావింప లక్ష్మణుండు రామచంద్రునిఁ
గాంచి యంతరంగంబున నిట్లు చింతింపదొడంగె.

సీ॥ పట్టభిషేకోత్సవముమాని యలనాడు ♦ యడవికి తరుణితో వెడలు
నపుడు

జనకుండు మృతినొందెననఘ దిక్కేదంచు ♦ భరతుండు పదముల
కెరఁగినపుడు

పర్ణశాలను తన పత్నినిగానక ♦ విపినంబులెల్లఁదా వెదకునపుడు
పాపాత్ముడై నరాపణియురణంబున ♦ మాయసీతను దునుమాడినప్పు

గీ॥ కై నఁ బొందని యీ భేద ♦ మరయనేడు
యెద్దియో ఘోర దురవస్థ ♦ యిమ్ముహాత్ము
నకును వాటిల్లినట్లుగా ♦ నాకుఁదోచె
ఏమిగానున్నదోగదా ♦ యీశ్వరేచ్ఛ॥

వ॥ ఇట్లు విచారించుచు రామనిఁగాంచి వందన మొనర్చి నిలి
చిన తమ్మునిఁగాంచి జరిగిన విషయంబుఁ దెల్పి తన నిశ్చయంజెరిం
గించిన సౌమిత్రి దుఃఖముతో రామునితో విషయంబున నిట్లనియె.

కమాచి మిశ్రగతి.

ప॥ ఇటులఁ బల్కుట ధర్మమా | యినకులసోమా,

అ॥ కటకటా నీచుల | కారుకూతలువిని॥ యి॥

రానూ, రాచూ, రామా, | రణరంగభీమా॥

చ॥ పరమసాధ్వీయటంచు | బలుకలేదెమున్న

హరుఁడు వాణీధవుఁడు | యీ లంకలోనాడు॥ ఇ॥

(2) పరమపురుష నీ | వెలుంగని ధర్మంబు

ధరణిలోనఁగలదా | తాపసముదారా॥ ఇ॥

వ॥ ఇవ్విధంబున లక్ష్మణుండు బలుక రాముండిట్లనియె.

చ॥ మునిజనవంద్యయై యమర ♦ ముఖ్యునుతామల సచ్చరిత్రయై
దనరుట నేనెఱుంగుదు స ♦ తంబు యశంబునుఁగోరి నేమి గ
ల్గిన యపవాద వీడుటకు ♦ లీలస హేమాదరమిత్రముఖ్యులన్
జననులనైన వీడెద ; యశస్కర ♦ జానకిఁజెప్ప నేటికిన్॥

సీ॥ జనకునాజ్ఞనునేనుఁ జనుచుండనడవికి ♦ ననుగూడివచ్చిన నాటిపేర్ని
జనకజకున్నాకు శయనమందిర మరణ్యముననమర్చిననాటికూర్చి
మానిద్రసౌఖ్యంబు మదినెంచి తొల్లి య ♦ నశనవ్రతముఁ బూను

నాటి భక్తి

ఘరలకభేద్యుడై పరగు రావణిదున్ని ♦ నాకుజయంబిడునాటితలపు॥

గీ॥ పూర్ణముగ నేడు జూపి యీ ♦ భూమిజాత
నటవి విడచుటా లేక దు ♦ ర్యశముచే, ద
పించు నా శిరమసిధారఁ ♦ దుగించుటా, త
లంచి యశమును నిల్పుము ♦ లక్ష్మణాఖ్య॥

కన్నడ-మంజరి. ఓవి.

- (1) అవి యాజ్ఞానోసఁగిన | నపుడు సౌమిత్రి
వినయంబున మొక్కి | చని భూపుత్రి॥
- (2) మందిరద్వారము | నందున నిలిచి
సందియమందెడి | సౌమిత్రింగాంచి॥

వ॥ సీత త్వరితగతిని వచ్చి నాయనా లక్ష్మణా లోనికిరాక
యేల తడయుచుంటివి నీకభ్యంతరముండునే,

సీ॥ జననీజనకులట్లు సన్నక్తిమైమమ్ము ♦ పూజించివరలిన పుణ్యమతివి
దుర్భావముననాడుదూసింపశాంతహృదయుడనై గ్రాలినధర్మమూర్తి
నటవిలో మముకృపనరసివంతంబాపి ♦ సంతసంబొసఁగిన సద్గుణుడవు
నిర్జలాక్షేత్రమ్ము; నెఱిఁజలమయముఁగా ♦ గావించి మెలఁగినఘనుడవహాహ

గీ॥ కంటికిన్ తెప్పవలె మమ్ముఁ ♦ గాచితీవు
నీఋణముఁ దీర్చనగునె యె ♦ న్ని భవములకు
నైన నట్టిడవేల శు ♦ ధ్ధాంతమునకు
రాఁగ శంకింతువో సుమి ♦ తాతనూజ॥

వ॥ అను సీతంగాంచి యమ్మా రామభద్రుండుమిమ్ములఁ దో
డ్కొని మునిపల్లెకుం జనుమని యాజ్ఞా నొసంగె; రథం బాయత్తంబుఁ
గావించితిసన, నా నాధునకింతదయ యొప్పుకే నేను ధన్యురాలనని
సంతసించి యిదే వత్తు నాగుమా యని కౌసల్యాదేవి మందిరంబునకుఁ
జని యత్తకు వందనంబొనర్చి జానకి యిట్లనియె.

బిళహరి-చతురశ్రగతి.

ప॥ జనివచ్చెద మ విసతులదరికి రాము | జననీ మాయతాశలవిమ్మా
అ॥ అనయముమీప్రియతనయునికన్నన | యమితప్రేమతోననుజూచుతల్లి
మి॥ ఘనలగుఋషికాంతలసన్నిధాన | మునఁగొన్నిధర్మచరితంబులువిని
వినయంబునబూజించివత్తునా | ప్రియునియాజ్ఞయయ్యెవేగనిప్పుడు॥

వ॥ ఇట్లు దెల్పిన కోడలింగాంచి కౌసల్య యిట్లనియె,
సీ॥ జనకజ; నీవిట్టిసమయమందునఘోర విపినంబునక దెట్లువెడలుదమ్మ
పదునాలుగేండ్లను పర్వశాలవసించు ♦ నట్టి నీవీకోర్కె నాపుమమ్మ
ఋషిపత్నులనుబిలిపించియిచ్చట నెవారలనుబూజింపుచు జెలగుమమ్మ
నీవెఱుంగనిధర్మనిచయంబుబరికింప ♦ త్మౌవలయమ్మునఁగలదటమ్మ

గీ॥ ఐన సాధ్వీలలామపు ♦ ప్రాణవిభుని
యాజ్ఞజని మునిసన్నుల ♦ నరసి పుణ్య
చరితముల్విని పూజల ♦ సల్పివేగ
మోదమునరమ్ము రాముని ♦ ముద్దుగుమ్మ॥

భైరవి-మంజరి.

- (1) అనుచుబల్కు కౌసల్యాదేవి | యాజ్ఞ నొదలనిడియు
మనమున సంతసమంది రథమెక్కి | మరదితో వనికిఁజనియు॥
- (2) చనియునపుడు యపశకునములంగని | సౌమిత్రినీక్షించి
మనమున సందియమందుచునేమో ♦ ననబోయిన గ్రహియించి॥

వ॥ లక్ష్మణుండంతరంగంబున నిట్లని తలంచె యీమె యప
శకునంబులఁగాంచి వికలహృదయయై రథంబాపమని బల్కబోవుచు
న్నది రథంబాపుదో రామాజ్ఞ మీఠినవాడనయ్యెద రథంబాపనిచో
నీతయానతి మీఠినవాడనయ్యెద యిచ్చట ద్వంద్వసంకటంబొదనె
గాన యుక్తిచేత జనవలెనని భూజాతంగాంచి యిట్లనియె.

సీ॥ పురజనంబుల మోసపుచ్చి కానకుదొల్లిఁ చనుతమసానదింగనముసాధి
గుహుఁడిచ్చుఫలములఁగొని విశ్రమించినఁ యిసుకతిన్నెల వెవ్వీక్షించుతల్లి
రాముఁడు నీవు దర్భలశయనించిన • గారవృక్షంబదే గాంచుమమ్మ
కేశంబులకువటక్ష్మీరమ్ములఁబూసి • కొన్నతలము గనుంగొనుముజనని

గీ॥ అని యిటుల పూర్వవృత్తాంత • మవనిజాత
కెఱుంగఁబల్కుచు లక్ష్మణుం • డెసకమెసఁగ
భీకరమ్మగు జంతుల • శాకరమగు
భూరి వాల్మీకియశ్రమ • భూమిఁజేర॥

వ॥ సీత లక్ష్మణుంఁగాంచి ; తండ్రి ! యపశకునంబు లగుచుండే
నిక నయోధ్యకే చనుదము రథంబాపునూ కొంత విశ్రమింపవలెనన
రామానుజుండట్లు కావింప సీత రథంబు దిగి భూమిపై పైటచెఱుగు
పరచుకొని శయనించిన కొంతవడికి లక్ష్మణుం డెద్దియుం దోపక
యిట్లు చింతింపందొడంగె

సీ॥ కుజనుడై నట్టియూరజకుండుచెడద్రావి • కోమలింబట్టితాఁగొట్టనేలఁ
గొట్టబోసె పకాకుమతి! భూపుఁడునేల • పాపనేలఁడెయంచుబల్కనేల
బల్కెబోనవ్వుడు భద్రుండునదియెల్ల • విని వారిచెఱునాలఁబెట్టనేల
బెట్టబోతానేమొప్రియముజేసనపోల్కి • శ్రీరాముగోనది జెప్పనేల

గీ॥ జెప్పెబో నపు రాముండు • చిత్తమందు
దయయు ధర్మంబు సుంతైనఁ • దలపకిట్లు
నాజ నొసగంగనేటికి • నయ్యె యీమె
కేవిధంబున డెల్పెద • నిట్టివార్త॥

వ॥ ఇవిధంబునఁబల్కు వాక్యంబులు సీత యాకర్ణించి దిగ్గున
లేచి కటకటంబుచు మాటదితో నిట్లనియె.

శ్రీరంజని. చతురశ్రగతి.

ప॥ ఏమియాజ్ఞనీకిచ్చెనోయయ్యా | నామనోహరుండగు రామమూర్తి
అ॥ సామియానతిన్ నెరవేర్పవచ్చి | సంశయింప నీకేలనోయయ్యా

చ॥ పతియెనాకుసదాగతియనినమ్మి పతిపాదములెహృదయమందునిడి
సతతముభక్తితో స్మరణసేయునా | స్వాంతమువారికిదెలియకుండునా
వ॥ అని విలపించుచున్న యామెకు జరిగిన వృత్తాంతమంత
యుఁ దెల్పిన విని మూర్ఛనొంద గొంతవడికి లేచి యిట్లు విలపింపఁ
దొడంగె.

సీ॥ అయ్యయోనాధనన్న న్యాయమొనరింతు నంచునేగలనై ననెంచనైతి
నక్కటానాహృదయంబునీ వెఱుఁగవేయెఱియిట్లొనరింపయింగితంబె?
శంభ కంగీరవ శార్దూల భీకరా రణ్యంమందెవ్వరు రక్షసేతు
గీ పురాకృతమునకెట్లు సహింతునా కెవ్వరు దిక్కిట నృపవరేణ్యు

ఆ॥ వె॥ రామమన్ననోభి రామసంగరభీమ

గర్భవతిని నన్ను గాచువార

లెవ్వ రేమిసేతు నిస్సిగో దైవమ్ము

సుంత చాలిలేక నింతసేసె॥

వ॥ ఇట్లు తల్లడిల్లుచు గంట నీరిడి దుఃఖించు మఱిదింగాంచి,
సీత యిట్లనియె

పున్నాగ త్రిపుట.

ప॥ మఱదీ చింతింపనేలా | నూమకాద్యష్టంబు కొఱకై

అ॥ పరమపాతకియేను గావున | ధరణిపై జన్మించుటాదిగ

మి॥ పరిపరి తెరంగులం నేబడు | పాట్లు నీకు దెలియవె లక్ష్మణ

కగువైతిన్నన్ బలికిన్ | బరువైతిన్ మత్ ప్రాణేశునకున్॥మ॥

చ॥ కన్నతండ్రి సామిత్రినే | మున్ను మిమ్మున బాసినపుడు

మన్నాడుండరుదెంచి రావణుని | మదమడంచెయు నన్ను జేకొను

మి॥ నన్నయాసచే బ్రతికియుంట | నన్నన్నాయిక ప్రాణేశుడు

యెన్నటికై ననన్నుఁబూడడు | యికనేబ్రతుకుట కష్టముకష్టము॥మ॥

వ॥ ఇవ్విధంబున విలపించుటగాంచి, తల్లి రామవియోగంబున
ప్రాణత్యాగంబొనర్తువేమో యట్లు గావింప వలదను మఱిదింగాంచి
సీత యిట్లనియె.

సీ॥ రామునికాననప్రాప్తియుదశరథుఁ మరణముక మవః తపురజనులకు
నాపదస్పర్శచే నాడుసంప్రాప్తిచె ♦ నందులకే వంతఁ గుందుచుంటి
నట్టిచో నాత్మహత్యయు శిశుహత్యయు నొసరింపగాచి నమొప్పుటెట్లు
లె నరామవియోగమనెడిదావాగ్నినన్ ♦ గాల్చుచున్నది నాచుకరుణకిట్లు

గీ॥ మార్పుఁ గలుఁగుననుచుఁ దలం ♦ పంగనైతి
నెటులొధపునాజ్ఞ యటలెచ ♦ రింతుననుము
యనయమత్తలకిదియె వం ♦ దనములనుము
యొగిపతికరుణ నాపయి ♦ నుంచుమనుము॥

నీలాంబరి-చతురశ్రగతి.

వ॥ కన్నతండ్రి లక్ష్మణా నా । కెన్నటికై నావిభుని
అ॥ కన్నులా జూచుభాగ్యము । గలుగునా యన్నా
గలుగునా యన్నా నా ♦ కర్మమింతేనా॥ క॥
చ॥ పతినిబాసిన క్షణమేయుగము । భాతిగా భావించు నాకీ
గతి తటస్థించూననీ । గాంచనైతినిగా
గాంచనైతినిగా మది । నెంచనైతినిగా॥ క॥
(2) పతియనుగ్రహంబే । పగిది జేయునో జేయనిమ్ము
పతిగలంగానేలా జనుమా । మఱిదియో యయ్యా
మఱిదియో యయ్యా నను మన్నించుమయ్యా

వ॥ అని లక్ష్మణుంబంచి లోలోన నిట్లు దలంచె.

సీ॥ మోదమునన్ హరకోదండమున్ ద్రుంచి ♦ ననుఁబెండ్లియాడినజన
నుతుడు
విపినమునకు జనువేళ వేడిన తన ♦ వెంటఁ గొంపోయిన వీరవరుడు
ననువెదకుటకయిహనుమంతునకుముద్రికనిడిపంపినయట్టి స్మృతివిభుండు
శరనిధిబంధించి శతుని దళాస్యనా ♦ కొఱకయి కూల్చిన నెఱిమగండు

గీ॥ కటకటాలవమైనను ♦ కరుణలేక
నీచులనుమాట కోడినా ♦ నీతిదెలిసి

యును మహాటవి పాల్సేసె ♦ నుసురుతోడ
నెట్లు లికనుందు నా దుర ♦ దృష్టమింత॥

వ॥ ఇట్లు చింతించి కూరమృగంబుల దరికేగి నను ముట్ట
కుండుటఁగాంచి,

గీ॥ దయితు డొల్లనిదానిని ♦ దయ్యమైన
నొల్లదన్నట్టిసామెత ♦ కల్లగాదు
అక్కటా కూరమృగమొక్క ♦ పైన నన్ను
మెసవదాయెను విధికింత ♦ కసలెనేను॥

వ॥ అట్టితరి సంధ్యవార్చు వాల్మీకి త్వరితగతిన్ వచ్చి భూవు
త్రింగాంచి,

కమాచి-మంజరి-దిండి.

- (1) కన్నతల్లి నీవెవ్వరి | కన్యనమ్మా
యన్నన్నా కడు దుఃఖమున | యడలనేలనమ్మా॥
- (2) పరమసాధ్వీలలామ నీ | పతియెవ్వరమ్మా
అరవరలేల దెల్పు మా | యమ్మా మాయమ్మా॥
- (3) అమ్మరో నను వాల్మీకియని | యందురమ్మా
నమ్ముమమ్మా నా వాక్యము స | త్యమ్ముజుమ్మా॥

వ॥ అనిన సీత యిట్లనియె.

చ॥ జనకుని ముద్దుకూతురను | సత్యధురంధరుడై నట్టి యా
యినకులసోముడౌ దశర | ధేశ్వరునింటికి పెద్దకోడలన్
సనకసనందనాద్యమర | సన్నతుడౌ రఘురామమూర్తికిన్
యనువగు ప్రాణవల్లభను ♦ యక్కట జానకియందుఁగి ఘోరమా
వనముల పాలుజేసెవిధి | భవ్యగుణోత్తమ యేమిసేయుదున్॥

వ॥ అని జరిగినదంతయుంజెప్పి దుఃఖించుచున్న జానకింగాంచి
తల్లి రేవు ప్రాతఃకాలంబున నీకు పుత్రద్వయంబు గల్లు కొలది

కాలంబులో నీ ప్రాణేశ్వరునితో నిన్ను జేర్తు. నట్లు జేయకున్న నన్ను
మారుపేరున బిలుపుమాయని యామెను సమ్మతపరచి నిజాశ్రమము
నకు జనిన యా రాత్రి గడచిన.

నీ ఎవంశముననుద్భవమై రాముండు సాధులబోనరాక్షసులదునిమె
నెవని శుశ్రూషచేపవనసూతీసమస్త శాస్త్రములదవియశంబుగాంచె
నేమహామహుడదయింపనీవిశ్వమ్ము తెలివిదాలిచిమఱివెలుగుచుండు
చక్రవాకములకు సరసిజాతములకు వనట బోగొట్టు నెవ్వనిరాక॥

గీ॥ హరిహరవిధులు తానయై | పలుగునెవ్వఁ
డట్టి సంజావిభుండు చం ♦ డాంశుడరుణుఁ
డంబుజాతాపుండ్రేన స ♦ హస్రకరుఁడు
హాయిగా నంతలోనఁ బూ | ర్వాద్రోదోచె॥

వ॥ అట్టి సూర్యోదయసమయంబున సీతకు,

శైరవిఖండగతి.

ప॥ జనియించె కవలు శీర్షి | జానకీరామలటు

అ॥ మునిమానసాబ్జము | లోదమున వికసింప॥ జ॥

చ॥ చల్లగాప్పులువీవ | సరసిజాత్తుమ కరం

బుల్లాసమునఁబొడమ | యోహూయని సురలాడ॥ జ॥

(2) భూజాతదుఃఖంబు | ముగియునికయనుకరణి

ఆజానుబాహువు | లమరదృఢకాయులు॥ జ॥

వ॥ అంత వాల్మీకి వారలకుఁ గుశలవులను నామంబులిడిన
వారలు చినదిన ప్రవర్తమానులగుచున్నంత బంచమ వత్సరంబు ప్రవే
శింప లవకుమారుండు,

నీ॥ పర్వతంబులనెక్కిభల్లూకములదెచ్చి యావులకట్టుకొయ్యలకుగట్టు
పొడలలోపలఁజొచ్చి పులిమీసములఁబట్టి యుయ్యలోయంచుదా
నూగుచుండు

కూరసర్పంబులఁజేరి తోకలుబట్టి ♦ గిరగిరదిప్పి పైకెగరవైచు
కరికరంబునుబట్టిశిరముఁ బ్రద్దలగొట్టిమాక్తికంబులుఁదెచ్చిచూతెకిచ్చు

గీ॥ ఇట్లులద్భుత చెయిదమ్ము ♦ లెసకమెసఁగ
జేయుచుండుటఁ గన్గొని ♦ సీత తనదు
చిత్తమందున యోచించె | చిన్నిసుతుల
నెవ్విధంబున పోషింతు ♦ నింకనంచు॥

లతాంగి-రూపకము.

ప॥ ఏమిసేయుదున్ వీరి | కెట్లు విద్యలొనఁగూడునొ
అ॥ రామరామ యేవిధమున | రక్షింతునొ పసినిసువుల
మి॥ సోమరినై పూర్వంబే | సుజనులం దలపరాని
బాములఁబెట్టితినో యా | నాపమె కూడయ్యెనాకు॥ యే॥
చ॥ అట్టి రామచంద్రునకును ♦ యాత్మజులై పుట్టి యకట
యిట్టి దీనదశకుజిక్కి | యిశమలు నొందంగవలసె
మి॥ కట్టా నా జన్మంబికఁ | గాల్పనె వీరలు నాకుం
బుట్టకున్నచో సౌఖ్యము ♦ బొందుదురేమో దైవమ॥ ఏ॥

వ॥ ఇట్లు చింతించుచున్నతరిని నారదుం డరుదెంచి సీతను
గాంచి తల్లి,

ఉ॥ నేరనివారిచందమున ♦ నిత్యమదేల విచారమంద న
వ్వారిజనాభుఁడల్ల రఘు ♦ వర్కుఁడు, లక్ష్మివిసీవు, మీరలీ
తీరున భక్తరక్షణవి ♦ ధిన్ బలుకష్టములందుచున్న వా
రేరికినైనఁ దప్పనె ♦ మహీసుత ! పూర్వకృతంబు దాటగన్॥

గీ॥ కాననోతల్లి, సద్భక్త ♦ కల్పవల్లి
పాలకై కట్టెలన్మోయు ♦ పగిది భూభ
రమ్మడంపగ నిట్లు క ♦ ప్తమ్ములంద

నలసె నంచునుఁ జింతింప ♦ వలదు కలుగు

సమలయశమానుదాంశ తా ♦ రార్కముగను॥

వ॥ అని నారదుండు చనియె. వాల్మీకి సీతంగాంచి తల్లి విచారింపకు. నేనే వీరలకుఁ విద్యలుఁ గరపెదనని నేర్పుచున్నతరిని నొక్క దినంబున లవుండేడ్చుచు తల్లింగాంచి,

కమాచి-మంజరి-దీండి.

(1) ఏనునందు నగ్రజుఁడున్ | హింసిచెనమ్మా
రామ రామ రామ రామ | పాణమెటులమ్మా

(2) కన్నతల్లి నేబ్రతుకుటఁగడు | గప్టమమ్మా
సన్నతసీల నోరెండెన్ | స్తన్యమిమ్మా

వ॥ అని యేడ్చునెడ సీత గుండెలు మోదుకొనుచుఁ గుమారునకు బాలచ్చుచుండినఁ గుశుండగుదెంచుటఁ గాంచి తల్లి యన్న వచ్చె నన్నుఁ చంపుననిన జానకి కుశునిగాంచి కోపించి గొట్టబోయిన తల్లిఁజూచి యమ్మా తమ్ముడె నన్ను కొట్టె వినుము వీని యల్లరని యిట్లనియె.

సీ॥ తాతరమ్మనుచుసంప్రీతిబిల్వగగానఁటంచుదమ్ముడు వెక్కిరించినాడు
సింగినాదపుబుర్రఁ జేతుల నిడుకొని ♦ నీటుగా నింగికి మీటినాఁడు
గురుఁడు నిద్రంబోవఁగొంకకనీచిన్ని ♦ పట్టి ముక్కు-లోబుల్లబెట్టినాఁడు
ఉయ్యెలఱుగుట కొగియోగ్యుగనుండె ♦ దెమ్మటంచును జడల్
ద్రొంచినాఁడు

గీ॥ తాతకీగడ్డముండుట ♦ తగదటంచు
నిద్రఁబోనిచ్చి యటకేగి ♦ నేర్పుకొడ
బట్టిలాగినఁ జచ్చితి ♦ బాబటంచు
గొట్టవచ్చిన చప్పట్లు ♦ గొట్టివచ్చె॥

వ॥ ఇట్లు కొంతకాలంబుఁ కడచిన నొక్క దినంబున రామాయణంబు పారాయణము జేయుచుఁ గుశుండు తల్లింగాంచి,

హిందుస్థాని తోడి. చతురశ్రగతి.

ప॥ రామునిమించినయట్టి దైవమీ । భూమిని లేడమ్మా మాయమ్మ
అ॥ భూమిజవినుమా, సర్వలోకసంపూజ్యనిమహిమలు నెన్న నద్భుతము
మి॥ పామరత్వంబుచేదుర్మార్గులు । బల్కుచుందుమానవుడనిభీయా
శ్రీవ. నోహరునినామస్మరణన్ | జింతలెల్ల బాయునునిజమిదిభళి॥ రా॥
చ॥ పరమసంయములు నెవనిదెలియక । బాటుబడుచుండుపరిపరి తెలుగుల
నరయ లేక శ్రుతులెవ్వనికొఱకై । యాశలెల్లవీడి యొదిగియెంచెనా
మి॥ ముగహరుండు కరిరాడ్వరదుండు । సరసిజాక్షుండుభక్తప్రియుండు
ధరణిలోనకాసల్యాదేవికి । తనయుడై పుట్టె సత్యము సత్యము॥ రా॥

వ॥ అట్టితటి లవకుమారుండు పకపక నగుచు తల్లికిట్లనియె.

ఉ॥ మాతరొ వెట్టిరాముడటు ♦ మానము సర్వమువీడి తుచ్చుతా
కోతుల సాయమేల నటు ♦ గోరవలెన్ లవణాబ్ధిజేరి తా
జేతులనెత్తి పార్థనలు ♦ సేయగనేటికి యస్త్రమంపినన్
సాతకియైవ రావణుని ♦ ప్రిణముతోనిట దెచ్చిబెట్టదే॥

కాఫీ. చతురశ్రగతి.

ప॥ వినుముతల్లి రాముడెంత । వెట్టివాడోయమ్మా
అ॥ యినకులమున నెన్నడైన । యిట్టివారు కలరెయమ్మా॥ వి॥
చ॥ అరయగఁ బట్టాభిషేక । మంతవీడి జడలదాల్చి
కరకునారచీరెలఁగొని । కానలకును నేగనేలే॥ వి॥
(2) కాముకుడై కన్నుమిన్ను । గానక ముదితేడువిపిన
భూములకును నంపగతా । బోవఁదగు నె జడునిభంగి॥ వి॥
(3) హరిహరబ్రహ్మదూతైవ । దురితిముఁ గావించినచో
సరిగున శక్తించుటరయ । శాస్త్రసమ్మతమ్ముజమ్ము॥ వి॥

వ॥ ఇవ్విధంబున బల్కు కుమారుల ముద్దాడుచున్నంత. సూ
ర్యుండస్త శైలంబున కరిగె.

సీ॥ సాంధసమితిపైకిసంకేరుహస్తుండు ♦ దవిలిశౌర్యమ్మునదండువెడల
దరిలేనిమోహమ్ముపురికొల్పదనగాక ♦ కుముదముల్నిరతముగోరుచుండ
నిజభర్తృగమనమ్మునిఖిలసౌఖ్యదమంచుయామిసీకాంతహర్షాబ్ధిమునుగ
నెఱిజవ్వనంబుననెగడుపూవుంబోంట్లు ♦ భర్తృవియోగనెవ్వగఁగృశింప

గీ॥ పూర్ణమోదమ్ముచేనబ్ధి ♦ పొంగిపొరల
నమృతకీరణసంచయమున ♦ కమరులలర
పండువెన్నెలదశదశ ♦ ల్నిండరుచి
సాంద్రుండయినభమునదోచె ♦ జండుడంత॥

వ॥ అంతరామండు సీతంబాసిన పండ్రెండవ వత్సరంబున,
నశ్వమేధంబుసేయ సమకట్టి యశ్వరక్షణార్థంబున శత్రుఘ్నునింబనుప
సర్వదేశంబుల జయించి యయోధ్యాభిమఖండై మునిపల్లెకు సామీ
ప్యంబుననుంచి జనుచుండ లనకుమారుండు మునిబాలురంగలసి వనం
బున నాటలాడుచు హయంబునగని యమితానందంబున దాని బట్టు
కొని దాని ముఖంబుననున్న స్వర్ణశాసనంబుఁగని యిట్లు చదివె॥

గీ॥ ధరణిమీదను వీరమా | తాసుపుత్రుఁ
డైన క్రిరామచంద్రుని ♦ యాగహయము
వీరులుండిన బట్టుడి ♦ భీరులైన
గాంచి మొక్కుచు బ్రాణముల్ ♦ గాచుకొనుడు॥

వ॥ ఇట్లు చదివి ప్రళయహుతాశనునిలీల మండిపడుచుండు
లవుంగాంచి మునికుమారులు తక్షణమే హయమున్విడువిము లేనివో
బ్రమాదంబు తటస్థించునన లవుండిట్లనియె.

జంఝాటి త్రిశ్రగతి.

ప॥ అన్నలార మీరిట్టుల | ననుమానముఁ జెందనేల
అ॥ వెన్నుండిటకరుదెంచిన | విడువనేల భయమేలా॥ య॥

- చ॥ బల్లిమలుండిన దీనిన్ | బట్టుడంచు లిఖించిరి
కల్లగాదా చూడుడెంత | కండ్లకొప్పు కలదొవారికి॥ న॥
- (2) వారిగన్నతల్లి భువిని | పఃమసాధ్వి వీరమాతట
నారసాక్షియైన నూ | జననియేలకావొ చూచెడి॥ న॥

వ॥ అని యిట్లు భీకరమ్ముగ సంవర్తనమయదండధరులీల ము
డిపః బెండుపడక గండుతనమ్మన నప్పాపండు హయమేధ సైందవ
మున్ బంధించుటయు నంత శత్రుఃస్థుండు గాంచి యబ్రమంది దిశల
బరికించి యెట్టకేలకు చిటునగవున లవుంగాంచి

కల్యాణి.మంజరి.

- (1) ఆయ్యనీదు తల్లిదండ్రులెవ్వరొ | నెయ్యమునఁ దెల్పుమనగా
చయ్యన లవుడనె న్యపవరవినుచూ | జననీజనకులెయనగా॥
- (2) అరయనీవు యేజాతివాడవో | యవ్విషయము నుడుమనగా
చిరునగవున లవకుమారుడప్పుడు ♦ పురుషజాతినేననగా॥
- (3) పోనీ యటులైన వర్ణంబయిననుఁ | బొల్పులఁదెల్పుమనవుడు
కాని కనులారఁజూచుచు నడుగుట | కడుచోద్యంబనె లవుడు

వ॥ వెండియు లవుండిట్లనియె.

ఉ॥ సేరుకులమ్ము గోత్రమును ♦ వియ్యమునందెడివారివోలెనన్
సారెకు బ్రశ్నసేయుట వి ♦ చారణసేయఁగ భండనమ్మునన్
బోరఁగఁ జేవలేక వెర | పున్నదిడాచినభంగిదోచెఁ న
వ్వారిజసంభవుండెదురు ♦ వచ్చిన నిన్తునుమాడకుందునే॥

వ॥ అని పల్కు లవునకు శత్రుఃస్థుండిట్లనియె.

కన్నడా.మంజరి.ఓవి.

- (1) ముద్దయ్యనీదు నె | మొగముగాంచినయప్ప
యద్ధము సేయమది | యొప్పదో యప్ప॥

(2) రమ్మ యయోధ్యాపు | రమ్మనకు వేవేగా
నెమ్మిలో ధనమునే | నీకిత్తునుబాగా॥

(3) హయములఁగావలె | ననిన నీకిచ్చెదన్
భయమేల మీ యింటి | వరకు నేవచ్చెదన్॥

వ॥ అనిన లవుండు నేయిచ్చిల్కిన నిప్పువలె నుండి మేఘగం
భీరభాషణముల యిట్లనియె.

అథాణ-రూపకము.

ప॥ ఏటికట్లు బల్కెదవు | సాటివారు పరిహసింప
అ॥ కూటికి నాసించితినే | కుమతీ నీలో వత్తునె
మి॥ బోటులు నీమాటవినెనఁ | బురుషునిగా భావింతురె
పాటిగాదు రణభీరుడ | వాట నాకు తెలసెనహహ॥ ఏ॥
చ॥ క్షితిపైబుట్టినజీవులు | మృతినొందుట జూచుచుండి
మతిహీనపుమాటలాడ | హితమానే కోవిదులకు
మి॥ సుతులకొఱకుఁ దలపరాని | వెతలకోర్చి తుదకుఁగాంచి
యతిప్రేమతో జెంచినట్టి | యమ్మపేరు నిల్పవలదె॥ యే॥

వ॥ అను లవుంగాంచి బాలకా యీ కోపంబేల నా వెను
వెంట రమ్మ పాయసాదులచే భోజనంబిడుదు స్వర్ణదుకూలములొస
గుదు రత్నహారంబుల నిత్తునన లవుండిట్లనియె.

సీ॥ అడవులలోఁబారుటాకులమెసవుచునున్న వారికిఁ బాయసాన్నమేలఁ
బరులాసపడఁబోనివనచేలములగట్టువారికి గాంచనాంబరములేలఁ
బన్ను లేకను నేవచ్చఁవర్ణశాలలనుండు ♦ వారలకును స్వర్ణభవనమేల
తులసిమాలికలు రథలినిరాజిలుచుండు ♦ వారికి నవరత్నహారమేల

గీ॥ పరమవావనమా ముని ♦ పల్లెల్లెల్లఁ
దిరుగువారికి మరి యన్య ♦ దేశమేల

పౌరుషజ్ఞానకీర్తుల ♦ బడయనట్టి
వాడు మడియక పుడమిలో ♦ బ్రతుకనేల

కమాచి-దింసి.

- (1) మతిహీనంబై నట్లు యీ | మాటలేలా
బ్రతికియున్న యీ క్షితిపై | ఫలమేలా॥
- (2) భూపుండవై నానాతొ | బోరరమ్మా
యోపజాలకుండిన నీవు | పోపొమ్మా॥

వ॥ ఇవ్విధంబుగఁ బలుకుటకుఁ గోపించి శత్రుఁఘ్నుండు కొన్ని
బాణంబులఁ బ్రయోగింప లవుండు ఖండించుట జూచి మండిపడుచు
బాలకా మునిబాలురతోడి యాటలనుకొంటివో చూడుమికి

మంజరి ధన్యాసి.

- (1) అని మేఘాస్త్రంబేయగా లవుం | డవలీలందాదుఁగించి
కనలుచు శత్రుఁఘ్నుని చావంబును ! కడువేగమె ఖండించి॥
- (2) ఫాలభాగమున ముబ్బాణంబులఁ | బరపి సూతులెదదుఁగించి
గేలిసేయుచును హయములనేలన్ | గూలఁదన్ని మడియించి॥

చ॥ పలుమరు తన్నునిట్లు కడు ♦ బాములుబెట్టుటఁ గాంచిగాంచి యో
తులువ ! దురాత్మా ! నీకుగల ♦ దోర్బలమెల్ల నడంతునంచుఁ దా
బ్రళయహంతాశునట్లు కడు ♦ బగ్గున మండుచు వైష్ణవాస్త్రమున్
దలచి శరాసనంబుగొని ♦ తక్షణమే యొక యస్త్రమేసినన్॥

వ॥ తద్దివ్యాస్త్రంబు బ్రహ్మాండమంతయు భస్మమొనర్చు పో
లిక నరుదెంచి లవుని మూర్ఛంబుచ్చిన శత్రుఁఘ్నుడద్భుతవిషాదపరీత
చేతస్కండయి శుబ్బాబుని రథమున నిడుకొని చనుచుండఁ ముని
బాలురట జరిగిన వృత్తాంతమంతయు నయోనిజాతయుఁ పరమసంపూ
తయు వీతాఘవాతయు త్రైలోక్యవిఖ్యాతయు చిచ్ఛక్తిసమేతయు
నగు నీతకుందెలుప మూర్ఛనొంది కొంతసేపటికిలేచి

హిందుస్తాని ముఖారి-చతురశ్రగతి.

ప॥ బ్రతుకజాలను తనయా । నిన్బాసి॥

అ॥ పతినిఁబాయుటచేమతిచెడియున్న నా॥గతి నేటికిమగ్గతియయ్యెనుహ॥

మి॥ సుతులుకిల్గించు నాకుఁ బొడమిన॥వెతలెల్లమరచియున్నతరిని నా

సుతుఁడుమడిసెనన్నవార్తవింటిని । క్షితినిఁబుట్టునట్టిదినమడెట్టిదో॥

చ॥ చిన్నితనయనేఁ నెన్నటికైననిన్ । గన్నులఁజూచెడిపున్నెంబున్నదె

మి॥ అన్నవచ్చి తమ్ముడేడటంచు । న్నడుగనేమి పల్కుదానర

కన్నతండ్రినీవు నేలబడుతరి । యెన్నిమార్లు ననుదొచినాడవో

సీ॥ అక్కటాననుఁగాంచి యమ్మాయనుచుబిల్చి♦కూరిమిఁజూపించువా
రెవరిక

నమ్మతమ్ముండెటనని ప్రశ్న సేయు కు ♦ శునకును తరమునేమనెడిదాన

నెంతకర్కశమగుహృదయులోనిన్ను హిం ♦ సింఁచిరి కనికరమేలలేదో

జలిజలిపల్కులఁబల్కుచుమానీంద్రు♦నుబ్బింపజేతు, వయ్యో, సమస్త

గీ॥ లోకవిభుఁడయి గీర్వాణ ♦ లోకమకుట

సన్మణిగణప్రభావిరా ♦ జత్పదాబ్జుఁ

డైన రాముని పుత్రుండ ♦ వయ్య దుదకు

మూర్ఛపడితివె రణభూమి ♦ ముద్దులయ్య॥

వ॥ ఇట్లు విలపించుచున్నతరి రణశూరు డగు కుశకుమారుం
డరుదెంచి దూరంబున తల్లి యాక్రందనంబు నాకర్ణించి యిట్లు
తలంచె.

దేశి-చతురశ్రగతి.

ప॥ ఏలకోమాయమ్మ యిప్పుడు । యేడ్చుచుండె గుండెపగులకటకట

అ॥ బాలురెవ్వరై నఁగానరారు । భయముదోచుచుండెనాకుదై వమా॥

చ॥ అదియుఁగాక నాదువామనేత్రంబదరుచుండెగుండెచెదరుచుండెను

సదయహృదయుడైనట్టి మాలవుని । జాడఁగానరాదెచటికేగనో

మ॥ అని యిబ్బంగి విచారమందుచును ♦ మూర్ఖాయ తయైయున్నత
జ్ఞనినన్గొని పజ్జఁజేరి యపుడా ♦ త్మౌఘుత్రియ ఘ్రిద్వయిన్
దన హస్తంబు నెత్తినొత్తుచును మా ♦ తామాకుదిక్కెన్వరే
ఘనదుఃఖాబ్ధినిముఁచి తేయనగ న ♦ క్కాంతాశిరోరత్నమున్॥
వ॥ మూర్ఖునిండిలేచి కుమారునిఁ గొగలించుకొని

హిందుస్తాని ముఖారిచతురశ్ర.

ప॥ కన్నతండ్రీలవున్ | కన్నులఁజూపరా
అ॥ కన్నులఁజూపరా నా | చిన్నిబాబేడిరా॥ క॥
చ॥ కట్టా నాబ్రతుకునే | డిట్టులామెనోయయ్యా
పట్టినెడబాసినె | బ్రతుకగలనయ్యా
(2) యెన్నిశ్రమలొదవు | చున్నన్ | మిముఁగను
గొన్నమాత్రాన జీవించి | యున్నానోయన్నా

వ॥ అని జరిగినదంతయు దెల్పు విన్విరిగి మీదబడ్డట్లు గ్రహ
మాసించినవానికై వడి మాయచే నావేశింపఁబడినవానిభంగి విగత
చేతనునిపొలుపున తెలిపెదప్పి యిండుకసేపు నోరాడక నెట్టకేలకు

కం॥ అరివర్గము లవుగొనిపో
యిరంచు దుఃఖంబదేల ♦ నిపుడారిపులన్
దురమునఁ బొరిగొని, నా సో
దరుఁదెచ్చినయపుడె నన్ను ♦ దనయుండనుమా॥

కమాచి మంజరిదిండి.

(1) సురలనై నా క్షణమాత్రమున | సుక్కింతునమ్మా
తిరిగి జనుమంది వత్తును విల్లు | తేతెమ్మా
(2) పొరిపొరిదుఃఖంబునింక | బొందకమ్మా
పరమసాధ్వి దీవించి నన్ను | బంపుమమ్మా

వ॥ అనినఁ గొంత విచారించి ధనుస్తాణీరములనిడి శుద్ధాంత
రంగమ్మున

తే॥ గీ॥ ధవుని దైవమ్ముఁగానాత్మ • దలఁతునేని
మఱపునందైన మన్నాధు • మఱుననేని
జగములన్ మెప్పుగాంచిన • నాధ్వినేని
బిడ్డ ! నీకు జయమ్ము ల • భించుగాత॥

వ॥ అని యాశీర్వాదింప ; భక్తజనకల్పవల్లిఖు, నెనరులకు
పాలవెల్లియు నగు, తమ తల్లికి, సాష్టాంగ దండప్రణామంబాచరించి,
భండనమునకు సెలవుఁగైకొని, రెండవచండకిరణునట్లాత్మజేజంబరి
పై న్యతమోతిమిరవిసరమ్మున్ విరియింపఁ జేయుచుండ, నుద్దండు
డగుచు, త్రిపురదాహవేళ ఖండనరశుని గమనికన్, నిండుపౌరుషము
వెల్లిఁగానీక, దవ్వుదవ్వుననే, వలీమఱుల గుండియల్లలగుండువడు
నట్లు, ధనుష్టంకృతిఁ గావించుచు, నారిమొరయించుచు, దశకంఠకంఠ
విలుంతనుండగు, శ్రీరామచంద్రుని మాఱటఁజూర్తియోయన, నఖిల
జగన్మనోహనదేదీప్యమాన సుందరవిగ్రహుండయి, శీతఃపద్యశ
తర్కనుండయి, పైన్యమున కభిముఖుండయి వచ్చుచుంటఁగాంచి,
శత్రుఁజ్ఞుండబాబులకుని తేజఃపుంజమునకుఁ గొంత చోద్యమంది యేలు
యుదోపక తన యాత్మగతంబు, నెద్దిమో దలంచుచున్నంతఁ గుఱు
డిట్లనియె.

వసంత-గూసకము.

ప॥ ఎటకుబోయెదవురా నిన్ | దృటిబోజముకడ కనిపెద
అ॥ కటకట నా సోదరునిన్ | కఠినుడనై రథముననిడి
మి॥ కుటిలాత్మక బాలునిపై | కోలవేయజేతులునీ
కెటులాడెన్ దెల్పవేర | యేరా ధర్మవిదూరా॥ ఎ॥

వ॥ ఇట్లు బలుక శత్రుఁజ్ఞుండు యాత్మగతంబున
నీ॥ ఈతనిమైకాంతులీతనివాఁజ్ఞెపు • ణిమ మునీతనివిలాసముఁజూడ

సీతావిభుండగు శ్రీరామచంద్రుని ♦ ప్రతిబింబముంబలె మతికిఁదోచె
గానిదో నితఁడు సక్రందనుఁడోధనాధీశుఁడో హరుఁడోరతీశుఁడో వి
ధాతయోకాకనీదై ర్యమ్ముశౌర్యమ్ము ♦ దోర్విక్రమమునీయర్వితదిత

గీ॥ రులకుగల్గుట పూజ్యమ్ము ♦ చలమువీడి
సైన్యముల్ బరుగిడుచుండె ♦ శరభమున్
నికరిశార్దుల హరిణముల్ ♦ వికలపడుచు
బరుగులిడుభంగిదోచె న ♦ బ్రమ్ముగాను॥

వ॥ ఇట్లు వితర్కించుకొనుచు వచ్చి కుశుంగాంచి వత్సా
నామాట వినుము. యద్ధమునేముట మాటలుగావు. నీ యిడుబా
లుండొకడు యిట్లే బల్కుచు నాచే మూర్ఖుఁడయ్యె యుడుగుమా
యన కుశుండు రూక్షక్షణుండై యిట్లనియె.

శుద్ధబంగళాపకము

ప॥ ఎటులవచ్చెనయ్యా యీ | మటుమాయపుఁగూర్మినీకు

అ॥ కుటిలుఁడవై నాయనుజాని | గూల్చినతరిలేనిది॥ ఎ॥

మి॥ మటుమాయలు పనికిరావు | మన్నింతువెనన్నహాహా

కఠినాత్మక నిన్నిప్పుడె | కాలునిమోలకుఁబంపెద

చ॥ అనియిటురొద్దిమూర్తియయి యాయరిసైన్యములెల్లగూల్చుచున్

గినిసిమహాట్టహాసమున ♦ కీలినమన్విశమైన యస్త్రమున్

గొని ధనువందుబూన్చి విను ♦ కూరుడ పాపుడనిన్న నాదు త

మ్మునకును మోదమొప్పయిక ♦ భూమికినే బలియిత్తు చూడరా॥

వ॥ అని శరమువిడువ దానిచే శత్రుఁఘ్నుండు మూర్ఖబోవు
టయు సైన్యంబు పలాయనంబగుటయు నంత కుశుండు లవునివెదకి
నొక్క రథంబునంగాంచినతోడనే లవుండు మూర్ఖదేరిన తమ్ముని
వలన జరిగినదంతయు విని హయముఖంబుననున్న శాసనంబుఁగని
కొంత జిత్తించి గతజలసేతుబంధనంబేల యనుచున్న నట రాముండు

హతశేషులవల్ల తమ్మునిపాటు నాకర్ణించి కొంత వగచి లక్ష్మణుని
బనుప నతండరుదెంచి గుశలవులగాంచి తన యంతరంగంబున యిట్లు
వితర్కించె.

ఉ॥ వీరి తనూవిలాసములు ♦ వీరి ముఖంబులు వీరి కన్నులున్
వీరి వెడందవక్షములు ♦ వీరి మహత్తరదీర్ఘ బాహువుల్
సారసనేత్రుడైన రఘు ♦ సత్తమునిన్ మఱి సీతబొలి యీ
వీరులునున్నవారికి ♦ వీరి లజానకి గాంచెనేమొకో॥

వ॥ ఇట్లాశ్చర్యపడి వారలగాంచి

కన్నడా-మంజరి-ఓవి.

(1) తల్లిదండ్రులెవరొ | తడచుకజేప్పడయ్యా
కల్లగాదాజి బహు | కష్టముజుండయ్యా॥

(2) సరిసరి మీకుయీ | సాహసమేలనయ్యా
దురమొనరింపగలరె | తొలగిపోపొండయ్యా॥

వ॥ యిది రామచంద్రుని సవనాశ్వంబు దీనింబట్టుట కజహ
రాదులైన నోవరు యీ పంతంబు మానుమ మీరు బాలురన
లవుండిట్లనియె,

ఉ॥ ఏమిర, మూఢచిత్త ♦ మది యింగితమెంచక మాటిమాటికిన్
రాముడు రాముడంచుఁ గడు ♦ రాజసమొప్పఁగఁ బల్కనేల ఛీ
రాముడొ గీముడొ యెవడొ ♦ రమ్మను మాజికిమీసమున్ననా
కామునివై రితోడయినఁ ♦ కాలునిమోలకుఁబంపుదున్ దృటిన్॥

నాట-చతురశ్రగతి.

ప॥ చాలును పోపోగా యీ | కూశతనముమాను బేలవయ్యెడు

అ॥ బాలిశుండా ప్రేలకునా | కోలచేత నేలగూలెదవు ఛీ.

మి॥ బాలుడంచు యీసడించిపల్కుట | పాడియానెగర్వించుటతగునె
బాలుండనొనీతలవ్రాలుదుచుచు | కాలుండనొజూచుచుండుమిప్పుడు

వ॥ అంత రామానుజుండు లవునిగాంచి బాలకా యేల తొం
దరపడెదవు రాముని సామర్థ్యంబుఁ జెప్పెద వినుము.

నీ॥ పదియునార్వత్సరప్రాయమ్మున నెనొక్క ♦ కోలనుఁదాటుకఁగూల్చి
నాఁడు

సురలకభేద్యక్షాపురహరుచాపమ్ము ♦ మించికున్కలుగఁ గావించినాఁడు
రేణుకాసుతుకళల్ లీలనాకర్షించి ♦ పవరముననభిగపరచినాఁడు
ప్రఖ్యాతబలశాలి వాలినొక్కమ్మున ♦ నవలీల యమపురికనిపినాఁడు

ఆ॥ వె॥ అట్టి రాముతోడ ♦ నారారవైరంబు
సేయ హరునకును శ ♦ చీవిభునకు
కావనంగ మీరు ♦ కదనంబుగోరుట
కొఱవితోడ నెత్తి ♦ గోకికొనుట॥

వ॥ అనిన లవకుమారుండు పకపక నగుచు

చ॥ అరసితిమయ్య రాముబల ♦ మంతయు మాకును గ్రొత్తగాదుమీ
సరియగు వారలుండరది ♦ సత్యమదెట్లల వృద్ధతాటకిన్
గరుణయుమాని దుగించుటయు ♦ కాలముదీరిన పాకుఁగెల్పుటల్
దుర మొనరింప భీతిపడి ♦ దొంగతనమ్మునఁ గోతిజంపుటల్
సరిసరి యేరికా భునిని ♦ సత్త్వముమానినవిల్లు దుమ్ముటల్॥

వ॥ అనిన లక్ష్మణుండు గోపించి నన్నెఱుంగవే యింద్రజిదాది
దానవులఁ గూల్చినవాడ లక్ష్మణుండ రాముని దూషించినవారిని
మననిత్తునెయన లవుండిట్లనియె.

భాగేశ్వరి-త్రిపుట.

ప॥ తెలియనయ్యా నీ ప్రజ్ఞతెల్ల | తేటతెల్లముగామాకు
అ॥ భలిభళి నీమహిమ బొగడగ | బ్రహ్మదేవునకైనశక్యమె

మి॥ తులువ ? యింద్రజిత్తునిందునుమ | యలవిగాక శరంబునైచుచు
జలజాక్షుడై రాముండైనచో | చచ్చునంచు బల్కినదెల్ల॥ తె॥

శ్రీరాగము. మంజరి.

(1) ఆపల్కులెల్లనినియు సౌమిత్రి | యాగ్రహారగుడగుచు
చాపమెత్తి శస్త్రంబులేయగా | క్షణములోనఖండించు॥

(2) యూవిధమున లవకుమారుడవును | యెల్లబాణములద్రుంపన్
భావంబున నదృతంబునొందుచు | పవనాస్త్రమపుడు బఱపన్॥

వ॥ లవుండు దానిం ఖండించి గురునిఁదలంచి యొక్క నారా
చంబేయ దానిచే లక్ష్మణుండు మూర్ఛనొందిన హతశేషులు శ్రీరా
ముదరికేగి జరిగినదంతయు దెల్పిన రాముండదరిపడి యిట్లు చింతింప
దొడంగె.

సీ॥ అతికాయధూమ్రనేత్రాదివిశాటులననిజంపినట్టినుహాత్ముడెవఁడు
కుంభికుంభాది గురుబలశాలుర ♦ నెవ్వఁడు శస్త్రాగ్ని నేర్చిమించె
శక్రజన్మఖమును జల్లార్చి యెవ్వఁడు ♦ గీర్వాణసంఘజేగీయుడయ్యె
శక్రునికైన నసాధ్యుడో రావణి ♦ నెవ్వఁడు లీలదూరింపజేసె

గీ॥ నట్టి నాసోదరుండు దివ్యా ♦ ప్రువిదుఁడు
శత్రుభీకరుడైన ల ♦ క్షణుడదెట్లు
బాలకులచేత మూర్ఛలై ♦ కాలగతి, మ
హాదృతముగాఁగఁదోచెడి ♦ నక్కటకట॥

వ॥ అంత భరతుండు రామునిగాంచి వినయంబున,

శుద్ధదేశి. చతురశ్రగతి.

ప॥ చింతనొందేటి సమయమాయది | శ్రీకరానందస్వరూపా

అ॥ స్వాంతము పరవశతసేయకు | జానకీహృదయాబ్జమిత్రా

మి॥ వంతనొందనేలదేవ మూర్ఛ | వచ్చియుండుగానివేలుకాదు యా
వంతయేని భయములేదు నీపద | వనజంబులాన పతితపావనా॥

వ॥ అట్టితరి నారదునివలన నీ యుదంతమంతయు విని యాంజనేయ జాంబవంతాది కపిలొకంబరుదెంచిన గాముండు భరతునిఁగాంచి సర్వసేనల నాయత్తంబు గావింపుమాయన యట్లుగావింప రాముండు భరతునిసైన్యము ముందునుంచి యుద్ధభూమి కరుదెంచిన లవుండు గుశునిగాంచి భరతుని జూపుచు,

చ॥ కనుఁగొనుమగ్రజా యితనిఁ ♦ గాంచిన నాకు విచారమబ్బె యే మనినను మాదుసోదరులుఁ ♦ మమ్మెడఁబాసియుఁ జాలదవ్వువే చనిరని వారిలోఁ జనఁగఁ ♦ జయ్యనవచ్చుచునుండఁగాన యీ తనియెడఁ బ్రేమయుంచి తన ♦ తమ్ములయొద్దకుఁ బంపగావలెన్॥

వ॥ అట్టితరిని భరతుండరుదెంచి కుశలవులగాంచి

క॥ అయ్యా వెల్పుడు వంశం

బెయ్యది, అలిదండ్రులెవరు ♦ యివ్వనసీమన్

యెయ్యెడనుందురు మీకును

నయ్యయ్యో నిట్టిచేష్ట ♦ లర్హంబగునే॥

వ॥ అట్టితరిని లవుండు భరతునిఁగాంచి

కమాచి-మంజరి-దిండి.

(1) చచ్చినట్టి సోదరులయొక్క | చందమువిని

నచ్చుచుఁటివదేమొకడు | బలశాలివని॥

(2) ఐన గానిమ్ము నీపేరుదెల్ప | మనిన భరతుడు

మానసమున యోచించియనె | మాండవీధివుడు

గీ॥ సత్యసంధుండటంచుఁ బ్ర ♦ శస్త్రిఁగాంచి

నట్టి దశరథునందను ♦ లందునొకడ

త్మోసుతాజానితమ్ముడ ♦ కై కసుతుడ

భరతుడని నన్ను బిల్తురు ♦ ప్రిజ్ఞులెల్ల॥

వ॥ ఇట్లు బలుక లవుండు పకపక నగుచు

రామప్రియ-రూపకము.

ప॥ భళిభళి కైకమ్మసుతా । బాగుండెనే మీనూతా
 అ॥ తలపవళిమె యామెప్రజ్ఞ । ధాతకైన పాని తాతకైన
 మి॥ జలజాక్షుండగు రాముని । సత్వరమే యడవికనిపి
 కులుకుచు రాజ్యమునీకు । నూర్పనెంచి పతినిఁజంపె॥ భ॥
 చ॥ అట్టికేకయాత్మజకును । బట్టివైపుట్టుటఁజేసి
 కట్టా సుజ్ఞానము నీ । కెట్టుల లభియించుఁ జెపుమా
 మి॥ కట్టడిదైవము నీయెడ । కరుణలేక యకట యిప్పు
 డిట్టులదెచ్చెను మృత్యువు । కే ఒలియిచ్చెద యహహ॥ భ॥
 వ॥ అనునెడ భరతుండంతరంగంబున

చ॥ అరయగ వీరలెవ్వరికి • గూర్కొని ముఖకాంతిజూడగా
 సరసిజనాభుడైన రిఘు । సత్తమునిన్మరి నీతబోలెనే
 చిరుతలతోడయుద్ధమును • జేయగఁ చేతులురాకయుండగా
 హరిహరి యేమిసేయుదును • యక్కట వీరలు విప్రులేమొకో॥

వ॥ ఇట్లునుకొని హయసామిప్యమునకుంజని కట్లు విప్పుచుండ
 గుశుండు వారింపబోయిన భరతుండిట్లునియె.

చక్రవాకం-రూపకము.

ప॥ పప్పుఁదినెడి బాపలతోఁ । బవరము మాకేలనయ్యా
 అ॥ చెప్పెడి నానీతులు నీ । చెవులజొరవు కర్మమేమీ
 చ॥ గొప్పవారితోఁ గయ్యము । గోగుట న్యాయంబొనే
 అప్పలార మన్నించితి । యరుగుడి మీ నిలయమునకు॥ ప॥

వ॥ ఆమాటలు విని గుశుండు కోపించి

ఉ॥ సోమరి చాలుచాలునిక • సుద్దులు గట్టుము బాపలన్న నీ
 వేమిదలంచితోజడుడ • యింతుక జ్ఞానములేదె విన్ను మీ

రామునితండ్రి మాపరశు | రామునిగాంచి భయమునొంది తా
భామినివేషమూని తన ♦ భామలసందునఁ దాగియుండడే॥

వ॥ అను వాక్యంబులకుఁ గుపితుండై యుద్ధాబునకు సైన్యం
బులఁ బురికొల్పఁ గుశుండు కోపించి సమ్మోహనాస్త్రంబుఁ బ్రయో
గింప రాముండుదక్క సర్వసేనలతో భరతుండు మూర్ఖబోవుట
రాముండుగాంచి యద్భుతమంది

గీ॥ ఆద్దిరా, వీరి సౌందర్య ♦ మరసినంత
నన్ను భూజాతనుంబోలి ♦ యున్నవార
లకట యీ చిన్న బాలురు ♦ మొకములఁగన
జానకింజూచినట్లయ్యె ♦ స్వాంతమునకు॥

వ॥ ఇట్లనుకొనుచు వారలగాంచి

బిళహరి ఖండగతి.

ప॥ అయ్య తెట్టుడు మీ | మయ్యపేరెయ్యదో
అ॥ నెయ్యమున మిముగనిన | నిఖిలపావని యెవరో॥ అ॥
చ॥ యేమొకో మిముగనిన | నెంతయో మదిలోన
ప్రేమవొడమెను నాకీ | విపరీతమేమొ హా॥

వ॥ అని బల్కినంత లవకుమారుండిట్లనియె

మ॥ ధరణీనాథకులావతంస ! కులగో ♦ త్రంబుల్విచారింపనే
లరణోర్విన్; మఱియిచ్చిపుచ్చుకొనువా ♦ రల్ బ్రశ్న సేయంజనున్
దురమున్ సేయుటారేక వెన్ని ఘటా యే ♦ దో తెల్పుమామాని'ని
ర్జరసంస్తుత్యపదాంబుజాత యుగ ! యీ ♦ సర్వంబు నీవేకదా॥

వ॥ యనునంత రాముండిట్లనియె.

కన్నడా-మంజరి-ఓవి.

(1) భవహరులగు ముని | వర్మలకిటులా
సవనహయముగొను | సాహసముమేలా॥

(2) మమ్ముబోలినవా | రిమ్మహినున్న దీని
సమ్ముదమునబట్ట | సరిసముగాని

న॥ అనిన లవుండిట్లనియె.

సీ॥ దీనావనమునసుఖీవిధేయతనునిన్ ♦ జెప్పియేయితరులఁజెప్పవలయు
నరిభీకరమునసుందరవర్తనముననిన్ ♦ జెప్పియే పెరవారిఁజెప్పవలయు
కర్మవిఖ్యాతసద్ధర్మవిభూతినిన్ ♦ జెప్పియే లోకులఁజెప్పవలయు
లోకావనమునవివేకపథముననిన్ ♦ జెప్పియేయన్యులఁజెప్పవలయు.

గీ॥ గాని స్వామి తదోర్బల ♦ గౌరవమున
జేసి యభిమానముననీవు ♦ వ్రాసిపట్టి
పత్రమునఁజేసి ; సద్దివ్య ♦ పౌరుషమున
దివిరియశ్వమునేడు బం ♦ ధింపఁబడియె॥

వ॥ అను వాక్యంబులకు రాముడద్భుతమంది వారలకిట్లనియె.

దేవగాంధారి-ఖండగతి.

ప॥ అహహ మిముఁగనుఁగొనిన | నద్భుతముఁదోచెనిఁక

అ॥ నిహపరంబులనెల్ల | నేలఁదగు మీఱింక

చ॥ నిజముదెల్పుడు విద్య | నేర్చిన గురుఁడెవఁడొ
యజహరాదులు మీర | లొనేమొ తెలియదు॥

వ॥ అనఁ గుశుండిట్లనియె.

సీ॥ శస్త్రాస్త్రవిద్యలుశాస్త్రముల్ నేర్పెన♦స్తోకమాకరుణవాల్మీకిమాని
తాళగతుల్జూపిదయతోడమాకు గా ♦ స్థర్వమునేరిపెనారదుండు
భవదీయచరితముఁబాగాయణమునేయు|చుండుమెల్లప్పుడమందమతిని
పురహరుండైన నిర్జరవిభుడైన భీ ♦ తిలుశౌర్యమున బ్రవర్తించువార

గీ॥ మింత నీవడిగితివంచు ♦ నింత సెప్ప
వలసె మునివల్లె మ ♦ మ్మలను మాదు
జననిగనిపెంచి దీవించి ♦ యనిపె ; మాక
సాధ్యమెందైనగలదె యి ♦ ట్వాకు కులజ॥

గీ॥ వంశమెద్దియె జనకుడె ♦ వ్యాడొమాకు
తెలియదియ్యది సత్యంబు ♦ జనజనాభ
జ్ఞానకీదేవిక నె, మాని ♦ సాకెమమ్ము
రవికులాంబుదిచంద్ర ! శ్రీ ♦ రామచంద్ర॥

వ॥ అను వాక్యంబు లాకర్ణించినతోడనె రాముండు “ హాజా
నకీ ” యని మూర్ఛనొంద లవుండు యన్ననుగాంచి

కన్నడా-నుజరి-టవి.

(1) అనఘ జననిపేరు | వినినయీస్యవుండు
ఘనమూర్ఛనొందుటకే | కారణమొచూడు

(2) అకలంకగుణాకరు | డౌర శ్రీరాముండు
నకట మనజనకుఁ | డౌనేమొ యితఁడు॥

వ॥ అని వితర్కించుచు వారలు మూర్ఛదేరియున్న నాంజ
నేయజాంబవంతులంబట్టుకొని వారపై నెక్కి నిజాశ్రమమునకుఁ జను
దెంచిన, సీత వారిచేష్టల కద్భుతమంది యాంజనేయునిగాంచి తండ్రి
యీ బాలురచేత నెట్లు బంధింపబడితివన నతండ్రిట్లనియె.

ఉ॥ నీకృపకల్లునంతకును ♦ నిర్జరవల్లభుడైన నన్దనన్
వీకభయమ్మునందె ; మఱి ♦ నీకృప నాపయినేడు తప్పగా
నాకపుడున్న దోర్బలము ♦ నాశముజెందెను నీదుపాదనా
లీకములెప్పుగొల్చునను | లీలనుబోవ గదమ్మజానకీ॥

వ॥ అట్టితరిని వాల్మీకరుడెంచి సీతంగాంచి

సీ॥ సాధ్వీలలామనీ సౌశీల్యమునుతింప | తల్లిరోమముబొంట్లతరమటమ్మ
పరమపావననీదు పతితోడనినుజేర్తు ♦ నంచు నేగానలోనంటినమ్మ
మనియూరకుండుటకొరయీ బాలుర | బలము వెల్లడి సేయదల చిజుమ్మ
నీసుతద్వయముకు నెమ్మితోవిద్యలు | నేర్పిననాకీర్తి నిల్పిరమ్మ

గీ॥ ధుఃఖమందకుమమ్మనా | తోడరమ్మ
స్వాంతమున మోదమందెడి | సమయమమ్మ
నిన్నువిభుతోడజేర్చెద | నేమజుమ్మ
అమ్మనామాటసత్యము | నమ్మమమ్మ॥

వ॥ అనిగుశలపులముద్దాడి యందరినిదోడ్కొని మూర్ఛదేలియున్న
రామునిదరికేగి రామునిగాంచి కరములుమోడ్చి

సావేరి॥ చతురశ్రిగతి.

ప॥ రవివంశక్షీరవార్ధిసోమరఘు | రామభవ్యనామభక్త ధామ
అ॥ భవభయంబులెల్లబాపునీ | పాదరజమునా శిరమునదాలెచ్చెద |
మి॥ అవనిభారంబడంపగాభువిని | యవతరించినట్టి నీదుమహిమము
శవునకైనవర్ణింపగశక్యమే | శ్రీజానకీమనోబబంభరా ॥ర॥
చ॥ సరసిజాక్షయజసూనుండనయ్యు | సాంగముగ నెల్లశ్రుతులనేర్చియు
నిరుపమానమగుతపమునుసల్పియు | నీమనివలెనన్యతంబుబల్కుడునె
మి॥ యరయ మనోవాక్కాయ కర్మముల | యందునిన్నుఁదప్ప నన్య
మెఱుంగదీ

ధరణిజాత పరమసాధ్వీ నీపద | తామరసములానసుజనజీవనా॥

వ॥ ఇట్లు వాల్మీకి పలికినంత ; వియచ్చరులు విడులసోన గురి
యించిరంత వాల్మీకి తపఃప్రభావమ్మున సర్వపై న్యంబు మూర్ఛ
దేటిన, సంతసించి, రాముడు సీతంగాంచి;

- చ॥ పరమపతివ్రతామణివి ♦ భాసుర పుణ్యచరిత్రవంచు నే
 నెఱిగియు నీచులాడుకొను ♦ నిందకు సైవంగలేక, కాననా
 తరమున నిచ్చుపేమటకు ♦ చమ్ముసిబంపిన నిర్దయుండనన్
 విరసముఁగాఁగఁ జూడకుము ♦ ప్రేయసి! మన్ననసేయఁగాఁదగున్॥

వ॥ అని వాల్మీకింగని,

- సీ॥ గర్భిణియై ఘోరకానలజక్కి దుః ♦ ఖంచు నాసతినాదరించినావు
 యాదరించుటెగాకయవనిజగన్నట్టి ♦ బిడ్డలప్రేమతోఁబెంచినావు
 బెంచుటయేగాక వేదవేదాంగముల్ ♦ నెమ్మతో వీరికి నేర్పినావు
 నేర్పుటయేగాక నిఖిల వీరాధిపి ♦ రులజయించెడిభంగి జలిపినావు

గీ॥ రమ్యముగనాదు చరితంబు ♦ వ్రాసినావు

నాదు చర్మముఁగోసినీ ♦ పాదరక్ష

కిడిన మహానీయ ఋణం ♦ బించుకైన

దీరదయ్యది సత్యమ్ము ♦ దీనరక్ష॥

వ॥ అని సాదరమ్ముగఁబల్కి వాల్మీకి ప్రముఖసమస్త సాధు
 సంఘమ్ముతో నయోధ్యకరుడెంచి, యశ్వమేధంబు సంపూర్ణమ్ముఁ
 గావించి, సీతాకుశలవ సమేతుండగు శ్రీరామమూర్తి లాలనమ్ముగ
 రాజ్యపాలనమ్ము గావింపుచు సుఖంబుండె.

మ॥ అతిపుణ్యాత్మకులైన సత్కవివరుల్ ♦ బ్రాచీనులర్పింప, స
 త్కృతులంగొంటి, నిదెట్టులజూడవ నీ ♦ వీయంగఁగైకొన స
 మ్మతమంచుం దలఁపంగరాదు జమిశుం ♦ భద్రక్తి, నేనిత్తు, స
 మ్మతిసేయందగుగాదె? మత్కృతిని, ♦ రామా! రాజకంఠీరవా!

ఉత్తరగామచరిత్రము హరికథ.

37.

యిందుస్థాని భైరవి-చతురశ్రగతి.

ప॥ మనువంశౌంబుధిసోమ రామా । మంగళమిదో

అ॥ సనకసనందనాది । సన్నతచరణయుగళ

యినవంశతిలక భవ్య । మంగళమిదో॥

చ॥ వాసిగ భద్రశైల । వాసభవనాశ, యీశ

దోసిల్లాగ్గితి శేష ♦ దాససుత॥ మ॥

శ్రీరామార్పణమస్తు.

శం పూర్ణము.

శ్రీరామార్పణమస్తు.

ఏలూరు శ్రీ కృష్ణా ముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రింపబడియె.

శుద్ధప్రతి.

పుట.	పంజీ.	తప్పు.	ఒప్పు.
1	10	జయతు	జయతుజయతు
4	9	దేరకున్	దేవరకున్
10	2	మనిసతు	మునిసతు
13	17	పతి	మతి
16	10	సుజనులం	సుజనులకుం
17	2	సుదాంశ	సుధాంశ
17	12	బాలచ్చు	బాలిచ్చు
18	7	యెండెనా	యుండెనా
18	19	కడకు	కరకు
19	1	సాంధ	పాంధ
26	7	లిడుంభగి	లిడుభంగి
27	6	బొలి	బోలి
29	22	నొందేటి	నొందే
34	6	జనజ	జలజ
34	17	వార	వారి

13c, 0

నా చేరచియింప (బడిన
పుస్తకములు.

1. శ్రీరామ పాదుకా పట్టాభిషేకము హరికథ	0—8—0
2. శ్రీ సీతాపహరణము హరికథ	... 0—8—0
3. ఉత్తరగామచరిత్రము హరికథ	... 0—8—0
4. శ్రీ సుభద్రాపరిణయము హరికథ	... 0—8—0
5. నమయోచిత పద్యరత్నావళి	... 0—6—0

శాస్త్రము

వలయువారు:—

తిరునగరి శేషదాసు,

ఏలూరు,

(సశ్చిమగోదావరిజిల్లా.)

మహానా ఫౌండేషన్ పుస్తకాల పరిశీలనావట్టిక

పుస్తకం సంఖ్య	TPLA115B146
పుస్తకం పేరు	మధుత్తర రామచరిత్రము
తారీఖు	26/10/24
ముందు అర్థం	Yes
వెనుక అర్థం	Yes
మొత్తం పేజీలు	45
పేర్ల పైకా పేజీలు	Yes
ఖాళీ పేజీలు	Yes
లేని పేజీలు	Yes
తయారు చేసినది	Kasimbi
పేజీలు విడదీసినది	Kasimbi
స్కాన్ చేసినది	Yes
పరిశీలించినది	RAMYA
పేజీలు పరిశీలించినది	
బైండింగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
పరిస్థితి	Good